ΕΤΟΣ Γ'. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 12 Μαΐου 1913 ΑΡΙΘ. 125.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΟΜΙΛΙΑ ΙΑ'.

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ

«Πρὶν εὔξασθαι ἑτοίμασον σεαυτόν, καὶ μὴ γίνου » ὡς ἄνθρωπος πειράζων τὸν Κύριον».

(Σοφ. Σειρὰχ ΙΗ' 23).

Χριστιανοί μου ἀγαπητοί! Πρὶν ἀνοίξωμεν τὸ στόμα ἡμῶν διὰ νὰ προσευχηθῶμεν ὀφείλομεν νὰ προετοιμάσωμεν ἑαυτοὺς διὰ τὸ θεῖον τοῦτο ἔργον προσηκόντως, διότι ἄλλως πειράζομεν τὸν Κύριον, ὅπως λέγει ὁ σοφὸς Σειράχ. Πειράζει δὲ τὸν Κύριον ἐκεῖνος, ὅστις προσεύχεται μὲν καλῶς, ἀλλ' ἔχει ἔργα ἀντιχριστιανικά, ἢ ὅστις καθ' ὃν χρόνον προσεύχεται ἔχει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σκορπισμένον τὸν νοῦν αὐτοῦ. Λοιπὸν ἂς ὁμιλήσωμεν σήμερον περὶ τῆς προπαρασκευῆς ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται πρὶν ἀρχίσωμεν τὴν προσευχήν. *«Πρὶν εὔξασθαι ἑτοίμασον σεαυτόν, καὶ μὴ γίνου ὡς » ἄνθρωπος πειράζων τὸν Κύριον».*

Ὅταν προσερχώμεθα διὰ νὰ προσευχηθῶμεν ὀφείλομεν ἐν πρώτοις νὰ ἔχωμεν τὸν ἡμέτερον νοῦν συγκεντρωμένον καὶ προσηλωμένον εἰς μόνην τὴν προσευχήν· ὀφείλομεν, δεύτερον, τὴν ἡμετέραν ψυχὴν νὰ ἔχωμεν καθαρισμένην ἀπὸ τῆς κηλῖδος τῆς ἁμαρτίας· ὀφείλομεν, τρίτον, νὰ ἔχωμεν τὴν καρδίαν ἡμῶν ἀπηλλαγμένην ἀπὸ πάσης ἔχθρας, ἢ μᾶλλον νὰ ἔχωμεν αὐτὴν πεπληρωμένην ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον ἡμῶν. Ὀφείλομεν τέλος νὰ προσερχώμεθα εἰς τὴν προσευχὴν μὲ πρόθεσιν ἁγίαν, μὲ σκοπὸν ἅγιον. Ἂς ἀναπτύξωμεν ἓν ἕκαστον τούτων ἰδιαιτέρως.

Ἐν πρώτοις κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν τὸν ἡμέτερον νοῦν συγκεντρωμένον καὶ προσηλωμένον εἰς μόνον τὸ θεῖον ἔργον τῆς προσευχῆς, διότι οὕτω παραγγέλλει καὶ ἐντέλλεται ἡμῖν αὐτὸς ὁ Κύριος. «*Ὅταν*, λέγει, *προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ*». Εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, δηλαδή, εἴσελθε εἰς τὰ ἐνδότατα τῆς ψυχῆς σου· κλεῖσε τὴν θύραν σου, δηλαδὴ μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ σὲ ἀπασχολήσῃ οἱαδήποτε σκέψις ξένη καὶ ἄσχετος πρὸς τὴν προσευχήν· καὶ πρόσευξαι ἐν τῷ κρυπτῷ, δηλαδὴ ἀποκάλυψον, ἔκχεον τὴν καρδίαν σου πρὸς μόνον τὸν Θεόν. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἔχει καὶ ἡ ὅρασις, τὴν ὁποίαν εἶδεν ὁ προφήτης Ἠλιού, ὅταν, φεύγων τὴν ὀργὴν τῆς Ἰεζάβελ, κατέφυγεν εἰς τὴν ἔρημον. Ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἐδήλωσεν αὐτῷ τὸ σημεῖον δι᾿ οὗ θὰ ἐνόει ὅτι ἦτο παρὼν ὁ Κύριος. Κατὰ πρῶτον λοιπὸν ἠγέρθη ἄνεμος σφοδρὸς «*διαλύων ὄρη καὶ συντρίβων πέτρας*», ἀλλὰ δὲν ἦτον ἐν τῷ ἀνέμῳ ὁ Κύριος, «*καὶ οὐκ ἐν τῷ πνεύματι Κύριος*». Μετὰ τὸν ἄνεμον ἐγένετο σεισμός, ἀλλ᾿ οὔτε ἐν τῷ σεισμῷ ὁ Κύριος «*οὐκ τῷ συσσεισμῷ Κύριος*». Μετὰ ταῦτα ἀνεφλέγη πῦρ, ἀλλ᾿ οὔτε ἐν τῷ πυρὶ Κύριος, «*οὐκ ἐν τῷ πυρὶ Κύριος*». Μετὰ τὸ πῦρ δὲ ἠκούσθη «*φωνὴ αὔρας λεπτῆς*». Ἐκεῖ ἦτο παρὼν ὁ Κύριος. «*Καὶ ὡς ἤκουσεν Ἠλιοὺ ἐπεκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ*». Δηλαδὴ πρὶν ἢ ὁ Θεὸς δεχθῇ ἡμᾶς εἰς ἀκρόασιν καὶ ἐπιδαψιλεύσῃ ἡμῖν τὰς χάριτας καὶ δωρεὰς αὐτοῦ, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιβάλωμεν σιγὴν εἰς τοὺς κοσμικοὺς θορύβους, νὰ ἀπαρνηθῶμεν τὰς γηΐνας φροντίδας, νὰ σβέσωμεν τὸ πῦρ τῶν παθῶν, καὶ γενόμενοι πνευματικοὶ κατὰ τὸ δυνατόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ νὰ προσευχώμεθα, διότι «*πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν*».

Δεύτερον, τὴν ἡμετέραν ψυχὴν ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν κεκαθαρμένην ἀπὸ τῆς κηλῖδος τῆς ἁμαρτίας. Ἀκούσωμεν τί περὶ τούτου διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἁγία Γραφή· «*Τοῖς εὐθέσι πρέπει αἴνεσις*»· «*ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν*»· «*Τίς ἀναβήσεται εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, καὶ τίς στήσεται ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ; Ἀθῷος χερσὶ καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ*», διασαλπίζει ὁ προφήτης Δαυΐδ. Τὴν αὐτὴν διδασκαλίαν κηρύττει καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη· «*Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε*», λέγει ὁ Χριστός· «*Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ* ***ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε,*** *καὶ γενήσεται ὑμῖν*». «*Ἀγαπητοί*, λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, *ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν λαμβάνομεν παρ᾿ αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν*». Ἀρκοῦσι ταῦτα πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι εἰς τὴν προσευχὴν ὀφείλομεν νὰ προσερχώμεθα ἔχοντες κεκαθαρμένην τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῆς ἁμαρτίας, ὅτι τὸν Θεὸν ὀφείλομεν νὰ ὑμνολογῶμεν «***ψυχαῖς καθαραῖς καὶ ἀρρυπώτοις χείλεσι***», ὅπως ψάλλει ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία. Ἀλλὰ καὶ ὁ κοινὸς νοῦς ὅσον ἁπλοϊκῶς καὶ ἂν σκέπτηται, πείθει ἡμᾶς περὶ τούτου· διότι εἶναι προφανέστατον, ὅτι εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἄλλου ἐκεῖνος μόνον εἰσέρχεται ἐλευθέρως, ὅστις εἶναι φίλος τῆς οἰκογενείας, διότι οὐδέποτε δύναταί τις νὰ δεχθῇ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἄνθρωπον ἐχθρόν, ὅπως λέγει ἀρχαῖός τις διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας, ἄνθρωπον

ὅστις ὑβρίζει καὶ ἀτιμάζει τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ εἶναι κεκηρυγμένος πολέμιος αὐτοῦ.

Ἀλλὰ τώρα δικαιοῦταί τις νὰ μὲ ἐρωτήσῃ. Λοιπὸν οἱ ἁμαρτωλοὶ δὲν ἔχουσι δικαίωμα, δὲν πρέπει νὰ προσεύχωνται; Ἀπαντῶ ἀμέσως. Ὅλοι γινώσκομεν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ τὸν ὁποῖον ἐθεράπευσεν ὁ Κύριος. Οὗτος πιεζόμενος ὑπὸ τῶν Φαρισσαίων πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἵνα παραδεχθῇ ὅτι ὁ θεραπεύσας αὐτὸν Χριστὸς ἦτον ἄνθρωπος ἁμαρτωλός, ἀντὶ τούτου εἶπεν· *«οἴδαμεν ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ » ἀκούει»*. Εἶναι ἆρά γε ἀληθὲς τοῦτο;

Ὅταν, Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, πρόκειται περὶ ἁμαρτωλῶν ἀμετανοήτων, ἁμαρτωλῶν ἐπιμενόντων ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, περὶ ἁμαρτωλῶν σκληροτραχήλων, οἱ ὁποῖοι πεισματωδῶς ἐμμένουσιν ἐν τῇ κακίᾳ, χωρὶς νὰ αἰσθάνωνται τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μετανοίας, οἱ ὁποῖοι ἐν τούτοις προσεύχονται ἀκόμη κατὰ συνήθειαν, ἢ χάριν προσκαίρου τινὸς συμφέροντος, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει τὴν προσευχὴν αὐτῶν· *ἁμαρ- » τωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει»*. *«Καὶ τίς ἐστιν ἐλπὶς ἀσεβεῖ;»* λέγει ὁ » δίκαιος Ἰώβ, *«ἆρα σωθήσεται, ἢ τὴν δέησιν αὐτοῦ εἰσακούσεται ὁ » Θεός;»* *«Ὁ ἐκκλίνων τὸ οὖς αὐτοῦ μὴ εἰσακοῦσαι νόμου»*, λέγει καὶ ὁ » σοφὸς Σολομών, *«καὶ αὐτὸς τὴν προσευχὴν αὐτοῦ ἐβδέλυκται»*. *«Μή,* » ἀναφωνεῖ ὁ προφήτης Ἠσαΐας, *μὴ οὐκ ἰσχύει ἡ χεὶρ Κυρίου τοῦ σῶσαι; » ἢ ἐβάρυνε τὸ οὖς αὐτοῦ τοῦ μὴ εἰσακοῦσαι; ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν » διϊστῶσιν ἀναμέσον ὑμῶν καὶ ἀναμέσον τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τὰς ἁμαρ- » τίας ὑμῶν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ἀφ' ὑμῶν τοῦ μὴ ἐλεῆσαι»*. Καὶ ταῦτα μὲν διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφή· ἀλλὰ καὶ ἡ Ἱερὰ Ἱστορία ἱστορεῖ, ὅτι ὁ ἀσεβέστατος καὶ τυραννικώτατος βασιλεὺς Ἀντίοχος, ὁ τοσαῦτα κακὰ προξενήσας εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ὅταν προσεβλήθη ὑπὸ νοσήματος φοβεροῦ καὶ ἀθεραπεύτου, ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ διὰ προσευχῆς τὴν θεραπείαν του παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀνωφελῶς, διότι δὲν εἰσηκούσθη *«ηὔχετο δὲ ὁ μιαρὸς τὸν οὐκέτι ἐλεήσοντα αὐτὸν Δεσπότην»*. Λοιπὸν ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει τὰς προσευχὰς τῶν ***ἀμετανοήτων*** ἁμαρτωλῶν· *«ἁμαρ- » τωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει»*.

Ὅταν ὅμως πρόκειται περὶ ἐκείνων τῶν ἁμαρτωλῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν πρότερον τοιοῦτοι ἢ καὶ εἶναι ἀκόμη ἁμαρτωλοί, ἀλλ' οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦσι νὰ μετανοήσωσιν, οὗτοι ἂς ἀναβαίνωσιν εἰς τὸ ἱερὸν μαζὶ μὲ τὸν Τελώνην τοῦ Εὐαγγελίου διὰ νὰ προσευχηθῶσιν. Ἂς προσεύχωνται οὗτοι μετὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος, διότι τὸ ὑπὸ τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ λεχθὲν δὲν ἀναφέρεται δὲν ἐφαρμόζεται εἰς αὐτούς. Ὁ Θεὸς εἰσακούει τῆς προσευχῆς τῶν ἐν μετανοίᾳ ἁμαρτωλῶν, τῶν μετὰ κατανύξεως καὶ συντριβῆς καρδίας προσευχομένων. Ἡ προσευχὴ τούτων εἶναι εὐάρεστος καὶ εὐπρόσδεκτος τῷ Θεῷ.

Τρίτον, ὀφείλομεν, ὅταν προσερχώμεθα εἰς προσευχήν, νὰ ἔχωμεν τὴν καρδίαν ἡμῶν ἀπηλλαγμένην καὶ κεκαθαρμένην ἀπὸ πάσης ἔχθρας πρὸς τὸν πλησίον. Ἀκούσατε τί ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· *«Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίας χεῖρας χωρὶς* ***ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ****»*. Ἀλλ' ἡ παραγγελία αὕτη τοῦ Ἀποστόλου Παύλου δὲν εἶναι ἰδική του παραγγε-

λία· εἶναι ἐντολή, τὴν ὁποίαν παρέλαβε παρ᾽αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ· «*Ὅταν,* »ἐντέλλεται ὁ Σωτήρ, *ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε* »*κατά τινος*»· «*Ἐάν*, λέγει ἀλλαχοῦ, *ἐὰν μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ* »*παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα* »*ὑμῶν*». «*Ἐάν*, λέγει πάλιν ἀλλαχοῦ ὁ Σωτήρ, *ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν* »*σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ* »*σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε* »*πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶ-* »*ρόν σου*».

Καὶ εἶναι λογικόν, ἀδελφοί μου τοῦτο, εἶναι δίκαιον. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ φανῇ ὁ Θεὸς ἀγαθὸς εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἐπιμένει νὰ εἶναι κακός; Πῶς θὰ τολμήσω νὰ ζητήσω δι᾽ ἐμαυτὸν χάριν, ἐνῷ ὁ ἴδιος ἀρνοῦμαι ἐπιμόνως νὰ κάμω εἰς τὸν ἀδελφόν μου χάριν; Εἶναι δυνατὸν ὁ πατήρ μου, ὁ οὐράνιος πατὴρ νὰ φανῇ εὐμενὴς καὶ συγκαταβατικὸς πρὸς ἐμέ, ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ὁποίου ἐμφωλεύει ἡ ἔχθρα καὶ τὸ μῖσος πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου;

Ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ προξενῇ τις ἁπλῶς κακὸν εἰς τὸν πλησίον, τὸ νὰ μὴ θέλῃ τὸ κακόν, εἶναι μὲν καὶ τοῦτο βεβαίως ἀρετή, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ εἰς τὸν προσευχόμενον ἡ ἀρνητικὴ αὕτη ἀρετή, ἀπαιτεῖται ὁ προσευχόμενος καὶ νὰ ἀγαπᾷ εἰλικρινῶς τὸν πλησίον αὐτοῦ, νὰ θέλῃ εἰλικρινῶς τὸ καλὸν τοῦ ἄλλου καὶ νὰ πράττῃ τὸ καλὸν ἀναλόγως τῶν μέσων καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Εἰς τὸν πράττοντα καὶ ἐπιθυμοῦντα τὸ ἀγαθὸν τοῦ πλησίον ὁ Θεὸς ἐπιδαψιλεύει πλούσια τὰ ἐλέη αὐτοῦ. «*Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες,* εἶπεν ὁ Σωτήρ, *ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται*». Ὁ Θεὸς ἀνέστησε τὴν Ταβιθὰ διὰ τῆς προσευχῆς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁλόκληρος ὁ βίος τῆς εὐσεβοῦς καὶ ἐναρέτου ἐκείνης γυναικὸς διέρρευσεν εἰς εὐεργεσίας καὶ ἐλεημοσύνας πρὸς τὸν πλησίον, διότι παρουσιάσθησαν ἐνώπιον τοῦ Ἀποστόλου «*πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι καὶ ἐπιδεικνύμεναι* »*χιτῶνας καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει*», ὅταν ἔζη ἡ ἐλεήμων αὕτη γυνή. Ὁ Ἑκατόνταρχος Κορήνλιος ἠξιώθη πρῶτος ἐκ τῶν ἐθνικῶν νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ ἀσπασθῇ τὴν ἀληθινὴν πίστιν, διότι ἦτον εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ὅτι ἦτον «*Εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ποιῶν* »*τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ διὰ παντός*».

Τέλος, ὀφείλομεν νὰ προσερχώμεθα εἰς τὴν προσευχὴν μὲ πρόθεσιν ἁγίαν, μὲ σκοπὸν ἱερὸν καὶ ἅγιον, ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδεμίαν ὠφέλειαν δύναται νὰ προσπορίσηται ἡμῖν ἡ προσευχὴ μὲ οἱανδήποτε προπαρασκευὴν καὶ ἂν γίνηται. Ὅπως ἐν παντὶ ἔργῳ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὴν ἀξίαν ἔχει ἡ πρόθεσις, ὁ σκοπὸς δι᾽ ὃν γίνεται ἡ προσευχή. «*Ἐὰν* εἶπεν ὁ Σωτήρ, *ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν* »*ἔσται, ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν* »*ἔσται*». Ὀφθαλμὸς εἶναι ὁ σκοπός, ἡ πρόθεσις. Ἐὰν ὁ σκοπός, δι᾽ ὃν ἐπιχειροῦμεν πρᾶξίν τινα ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ προστρέχομεν εἰς τὴν προσευχήν, εἶναι ἅγιος, τότε ἔχει ἀξίαν ἡ προσευχὴ ἡμῶν καὶ γίνεται εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν Θεόν. Ἐὰν ὅμως ὁ σκοπὸς περιορίζεται εἰς μόνον τὸ

θεαθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἢ εἰς ἄλλους λόγους ταπεινοὺς καὶ εὐτελεῖς, τότε οὔτε ἀξίαν ἔχει ἡ προσευχὴ ἡμῶν, οὔτε ἀρεστὴ καὶ εὐπρόσδεκτος ἔστι τῷ Θεῷ.

Ἀλλὰ τί λοιπὸν σημαίνει νὰ προσερχώμεθα εἰς τὴν προσευχὴν μὲ σκοπὸν ἱερὸν καὶ ἅγιον; Τὴν ἀπάντησιν εὑρίσκομεν εἰς ταῦτα τὰ λόγια τοῦ Σωτῆρος. «*Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ*», τ. ε. τὰ αἰώνια ἀγαθά, τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, «*καὶ ταῦτα πάντα*» τ. ε. τὰ πρόσκαιρα ἀγαθά, «*προστεθήσεται ὑμῖν*», θὰ δοθῶσι δηλονότι εἰς ὑμᾶς ὡς προσθήκη. Ἰδοὺ μὲ ποίαν πρόθεσιν πρέπει νὰ προσερχώμεθα εἰς τὴν προσευχήν, ἰδοὺ ποῖος πρέπει νὰ ἦναι ὁ πρώτιστος καὶ κύριος σκοπὸς ἑκάστης προσευχῆς.

Χριστιανοί μου ἀγαπητοί! Εἰς τὴν προσευχὴν οὐδέποτε πρέπει νὰ προσερχώμεθα ἀπαράσκευοι, ἀλλ᾿ ὀφείλομεν νὰ προετοιμάζωμεν πάντοτε ἑαυτούς. Κατορθοῦμεν δὲ τὴν προετοιμασίαν ταύτην, ὅταν ἀποσπῶμεν τὸν νοῦν ἡμῶν ἀπὸ τὰς γηΐνους καὶ κοσμικὰς σκέψεις καὶ φροντίδας καὶ προσηλώνωμεν αὐτὸν εἰς μόνον τὸν Θεόν, ὅταν διατηρῶμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν καθαρὰν ἀπὸ τῆς ἀκαθαρσίας τῆς ἁμαρτίας, ὅταν δὲν περιοριζόμεθα εἰς τὸ νὰ ἐκριζώνωμεν ἁπλῶς ἀπὸ τῶν καρδιῶν ἡμῶν τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἔχθραν καὶ ὀργὴν καὶ ψυχρότητα, ἀλλὰ καὶ ἐμφυτεύωμεν ἐν αὐτῇ τὸ ἀγλαόκαρπον δένδρον τῆς ἀγάπης πρὸς πάντα ἄνθρωπον, καὶ πρὸς τοὺς ἀγαπῶντας καὶ πρὸς τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς, ὅταν τέλος διὰ τῆς προσευχῆς ἐπιδιώκωμεν κατὰ πρῶτον λόγον τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν, τῆς ὁποίας οὐδὲν ἕτερον ὑπάρχει διὰ τὸν Χριστιανὸν πολυτιμότερον, διότι «*τί ὠφελήσει ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;*» Μὲ τοιαύτην προετοιμασίαν ἂς προσευχώμεθα, ἵνα κατευθυνθῇ ἡ προσευχὴ ἡμῶν ὡς θυμίαμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, Οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων. Ἀμήν.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ ΙΓ΄.

ΣΤ΄. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΙΣ

> «*Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε*» *(Α΄. Θεσσαλ. Δ΄. 12).*

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί. — Εἰς τὸ προηγούμενον κήρυγμα εἴδαμεν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὰς ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἔγραψε καὶ ἔστειλεν εἰς τοὺς Χρισνιανοὺς τῆς ἐποχῆς του πρὸς διδασκαλίαν αὐτῶν, ἐκτὸς ἄλλων σπουδαίων μαθημάτων του ἐγνώρισεν εἰς αὐτοὺς τὰ καθήκοντά

των ἀπέναντι τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν νόμων τοῦ Κράτους. Ἂς ἐπαναλάβωμεν τὰς παραγγελίας αὐτοῦ. «Πᾶσα, λέγει, ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω». Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι προσευσευχάς... ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ». «Φόρους τελεῖτε». «Ἐὰν τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ» τὴν ποινὴν τοῦ νόμου· «Θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; Τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς· Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστι σοι εἰς τὸ ἀγαθόν». Παρόμοια συμβουλεύει καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἰς τὴν πρώτην ἀπὸ τὰς δύο ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἔγραψεν. «Ὑποτάγητε, λέγει, πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον», ἤτοι κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου ὑμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, «εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι». «Πάντας τιμήσατε, (ὁμοθρήσκους καὶ ἀλλοθρήσκους, ὁμογενεῖς καὶ ἀλλοεθνεῖς), τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν Θεὸν φοβεῖσθε, *τὸν Βασιλέα τιμᾶτε*». Ἐπανειλημμένως λοιπὸν καὶ μὲ λέξεις, τὰς ὁποίας ἐννοεῖ πᾶς τις, ἐφρόντισαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι νὰ μᾶς διδάξουν οὐ μόνον τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἠθικά μας καθήκοντα, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑποχρεώσεις μας πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω ἓν ἄλλο ἀκόμη ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου σχετικὸν εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ μᾶς δώσῃ ἀφορμὴν εἰς μίαν σπουδαίαν διδασκαλίαν, ἡ ὁποία καλὸν εἶναι νὰ ἀκουσθῇ καὶ σήμερον ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν μας, διότι ἔχουν ἀνάγκην μεγάλην νὰ ἔχουν αὐτὴν ὑπ᾿ὄψιν.

Καὶ ἐπανέρχομαι πάλιν, ἀγαπητοί, εἰς τὰς ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, καὶ εἰς τὰς πόλεις, πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ὁποίων ἔστειλεν αὐτάς. Ἡ κοσμοκράτειρα Ρώμη, ἡ πλουσιωτάτη Κόρινθος, ἡ ἐπαρχία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Γαλατία, ἡ περίφημος Ἔφεσος ἡ πρωτεύουσα τῆς ἑλληνικωτάτης Ἰωνίας εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, αἱ Κολοσσαὶ πόλις τῆς Φρυγίας ἐπαρχίας καὶ αὐτῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ Κρήτη, καὶ τέλος ἡ Θεσσαλονίκη μας, ἡ πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ δευτέρα σήμερον πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, ὅλαι αὐταὶ αἱ πόλεις καὶ αἱ χῶραι εἶχαν τὴν τιμὴν νὰ λάβουν θεοπνεύστους ἐπιστολὰς ἀπὸ τὸν Παῦλον, τὸν δραστηριώτατον τοῦτον Ἀπόστολον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ κήρυκα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Τί γράφει λοιπὸν πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς κατοίκους τῆς Θεσσαλονίκης ὁ μακάριος Παῦλος; Πρῶτον τοὺς ἐξορκίζει εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν νὰ περιπατοῦν, ἤτοι νὰ ζῶσι κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν νὰ ἀρέσκουν μὲ τὴν καλήν των κοινωνικὴν συμπεριφορὰν περισσότερον εἰς τὸν Θεόν. Εὔχεται θερμῶς εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν νὰ πλεονάσῃ καὶ νὰ αὐξήσῃ περισσότερον τὴν ἀναμεταξύ των ἀγάπην, τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας καὶ τὴν ἁγιωσύνην τοῦ βίου αὐτῶν. Ἐνθυμίζει τοὺς Θεσσαλονικεῖς τὰς παραγγελίας, τὰς ὁποίας εἶχε δώσει προφορικῶς εἰς αὐτούς, ὅταν προφορικῶς ἐκήρυξε πρὸς αὐτοὺς τὸ Εὐαγγέλιον. Συνίσταντο δὲ αἱ παραγγελίαι αὗται εἰς τὸ νὰ ἀπέχουν εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τὴν πορνείαν, ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν μισαδελφίαν· διότι ἄλλως ὁ παραβαίνων τὰς ἐντολὰς ταύτας περιφρονεῖ ὄχι ἄνθρωπόν τινα, ἀλλὰ τὸν Θεόν. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐξ ἐνδιαφέροντος πατρικοῦ διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν Θεσσαλονικέων ἐνεθύμισεν εἰς αὐτοὺς τὰς προφορικάς του συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας ἐπαναλαμβάνει πάλιν εἰς

αὐτοὺς μὲ τὸν ἐντονώτερον τρόπον δύο ἄλλας του σπουδαίας παραγγελίας σχετικῶς μὲ τὸν σεβασμὸν αὐτῶν πρὸς τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ ἡσυχίαν καὶ μὲ τὸ καθῆκον αὐτῶν τῆς φιλεργίας. Σᾶς παρακαλῶ, λέγει, θερμότατα, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, δείξατε ὅλην σας τὴν φιλοτιμίαν ὡς ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις δέον νὰ εἶνε τό πρότυπον τῆς διαγωγῆς μας, εἰς πᾶσαν περίστασιν τοῦ βίου, καταβάλετε ὅλας σας τὰς εὐγενεῖς προσπαθείας, τί νὰ πράξετε; Νὰ διατηρήσετε τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματός σας καὶ τὴν ἡσυχίαν εἰς τὰς σχέσεις ὑμῶν πρὸς τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς καὶ πρὸς τοὺς συμπολίτας σας ἐθνικούς. Ποῖος σᾶς εἶπεν ὅτι ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου ἡμῶν θὰ γίνῃ ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ, καὶ ἀφήκατε τὰς ἐργασίας, καὶ ζῆτε εἰς βάρος τοῦ κοινοῦ ταμείου τῆς Ἐκκλησίας; Ὅπως κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον φέρεσθε, ὅπως διέρχεσθε τὸν καιρόν σας χωρὶς κἄμμίαν ἐργασίαν, συζητεῖτε δὲ μόνον καὶ συντηρεῖσθε μὲ δαπάνας τοῦ κοινοῦ ἐκτίθεσθε ἀναμφιβόλως ἀπέναντι τῶν *ἔξω*, τῶν Ἐθνικῶν δηλαδή, καὶ ἀντὶ δόξης καὶ τιμῆς τοῦ οὐρανίου Πατρὸς ἡμῶν, ὅπως ἀπαιτεῖ ὁ Κύριος ἡμῶν, γίνεσθε ἀφορμὴ καὶ περιφρονεῖται ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἐθνικῶν, συγχρόνως δὲ καθὼς μένετε ἀργοί, ἔχετε τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως μὲ τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου σας καὶ παρουσιάζεσθε τοὐτ᾽ αὐτὸ ὡς κηφῆνες εἰς τὸ μέσον τῆς κοινωνίας· ἐξαρτᾶτε δὲ τὴν οἰκονομικήν σας συντήρησιν ἀπὸ τὸ ἔλεος μόνον καὶ τὴν φιλαδελφίαν τῶν πλησίον σας. Καὶ ὅμως ἠδύνασθε πολὺ καλὰ νὰ εἶσθε οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητοι, πῶς δέ; ἐὰν εἰργάζεσθε μὲ τὰς ἰδίας σας χεῖρας, ὅπως εἰς τοῦτο σᾶς ἔδωκα πρῶτο τὸ ἰδικόν μου παράδειγμα. «Παρακαλοῦμεν δέ, λέγει μὲ τὰς ἰδίας λέξεις τῆς ἐπιστολῆς του ὁ Παῦλος, » παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσ- » σειν τὰ ἴδια καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγ- » γείλαμεν, ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω καὶ μηδενὸς χρείαν » ἔχητε». Νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους· παρακαλεῖτε ἀλλήλους καὶ οἰκοδομεῖτε ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ κανεὶς ἐκ τῶν ἀδελφῶν σας Χριστιανῶν, ὅστις περιπατεῖ, συμπεριφέρεται ἐναντίον τῶν χριστιανικῶν ἐντολῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν διατάξεων, σᾶς ἐξορκίζω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ ἀποφεύγετε τὸν τοιοῦτον, νὰ τὸν ἀπομακρύνετε ἀπὸ τὴν συναναστροφήν σας, ἐκτὸς ἂν διορθωθῇ ἀμέσως καὶ συμμορφωθῇ μὲ τὰς προφορικὰς καὶ γραπτὰς ὁδηγίας μου. «Παραγ- » γέλλομεν ὑμῖν, λέγει αὐτολεξεὶ ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, παραγγέλ- » λομεν ὑμῖν, ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, » στέλλεσθαι ὑμᾶς (νὰ ἀπομακρύνεσθε) ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ *ἀτάκτως* » περιπατοῦντος καὶ μὴ κατὰ τὴν *παράδοσιν* (κατὰ τὴν ἰδικήν μου διδα- » σκαλίαν), ἣν παρέλαβον (οἱ ἄτακτοι οὗτοι) παρ᾽ ἡμῶν». Σᾶς γράφομεν δὲ, ἀδελφοὶ, ταῦτα ἐπειδὴ μανθάνομεν, ὅτι μερικοὶ ἀπὸ σᾶς περιπατοῦν *ἀτάκτως*, διότι δὲν ἐργάζονται, ὡς ἔχουν καθῆκον, ἀφοῦ εὐτυχῶς ὑγιαίνουν, καὶ δὲν λείπει καὶ ἡ ἐργασία, ὅταν θέλουν νὰ ζητοῦν τοιαύτην, ἀλλὰ *περιεργάζονται*, ἀσχολοῦνται εἰς μάταια καὶ ἀνωφελῆ πράγματα, καὶ διαταράσσουν τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν τῶν συμπολιτῶν των. Τοὺς τοιούτους λοιπὸν παραγγέλλω καὶ τοὺς παρακαλῶ ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ ἐκτελοῦν μίαν ἐργασίαν, μὲ τὴν ὁποίαν νὰ

κερδίζουν τὸν καθημερινόν των ἄρτον. Ἄλλως, ἐὰν δὲν ἐπανέλθουν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἀλλ' ἐξακολουθοῦν νὰ περιπατοῦν *ἀτάκτως*, μηδὲν ἐργαζόμενοι, ἀλλὰ περιεργαζόμενοι», σεῖς οἱ φρόνιμοι Χριστιανοὶ νὰ τοὺς σημειώνετε τοὺς τοιούτους καὶ νὰ μὴ τοὺς συναναστρέφεσθε, ἕως ὅτου ἀναγκάσῃ αὐτοὺς ἡ ἐντροπὴ καὶ ὑπακούσουν τοὐλάχιστον εἰς τὰς συστάσεις, τὰς ὁποίας κάμνω πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν παροῦσάν μου ἐπιστολήν. Ἐννοεῖται δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀδελφοί μου, ὅτι μὲ τοῦτο δὲν ἐννοῶ νὰ θεωρῆτε τοὺς τοιούτους ὡς ἐχθρούς, ἀλλ' ὡς ἀδελφούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐλλειπεῖς εἰς τὴν διαγωγήν των καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ τὰς ἀδελφικάς σας νουθεσίας. Ἂς ἀκούσωμεν τώρα, ἀγαπητοί μου ἀκροαταί, πῶς τὰς ἐκφράζει ὁ Παῦλος τὰς παραγγελίας του ταύτας εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἐπιστολῆς του, τῆς δευτέρας πρὸς Θεσσαλονικεῖς. «Τοῖς δὲ τοιούτοις » λέγει (ἤτοι τοῖς ἀέργοις καὶ περιέργοις) παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦ- » μεν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζό- » μενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτονἐσθίωσιν. Εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούειν τῷ λόγῳ » ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε καὶ μὴ συναναμίγνυσθε » αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ· καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς » ἀδελφόν».

Αὐτὰ διδάσκει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀναφορικῶς μὲ τὴν σπουδαίαν ὑποχρέωσιν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἕκαστος Χριστιανὸς ἀπέναντι τῆς ἡσυχίας καὶ τάξεως τῆς κοινωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν ζῇ. Ὁ Χριστιανὸς, ὅστις διὰ τῆς ὀκνηρίας αὐτοῦ εἶναι βάρος εἰς τοὺς ἀδελφούς του, ὁ Χριστιανὸς, ὅστις μὲ τὴν ἀνόητον συμπεριφοράν του διαταράττει τὴν δημοσίαν τάξιν, εἶναι ἄξιος ἀποκηρύξεως, ἐφ' ὅσον δὲν συμμορφώνεται πρὸς τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας, οἱ ὁποῖοι προστατεύουν τὴν ἡσυχίαν τῶν Πολιτῶν. Διότι οἱ νόμοι αὐτῆς εἶναι πρὸς τὸ κοινὸν καλόν. Καὶ ἡ περιφρόνησις πρὸς αὐτοὺς εἶναι προσβολὴ κατὰ τῶν κοινῶν συμφερόντων. Ἄνθρωπος δὲ ὅστις μὲ τὸν ἄτακτον αὐτοῦ βίον συντελεῖ πρὸς ζημίαν μᾶλλον παρὰ πρὸς εὐημερίαν τῆς κοινωνίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας ζῇ, ὁ τοιοῦτος βέβαια οὐδὲ Χριστιανὸς καλός εἶναι, οὔτε δὲ καὶ καλὸς πολίτης. Οἱ τοιοῦτοι δὲ ἄνθρωποι καθὼς εἶναι ἄχρηστοι καὶ δὴ καὶ ἐπιζήμιοι εἰς τὴν κοινωνίαν, εἶναι συγχρόνως καὶ ἠθικῶς ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν θρησκείαν. Καὶ καθὼς οἱ νόμοι τῆς Πολιτείας τιμωροῦν τοὺς ἀτάκτους πολίτας, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Παῦλος γνωμοδοτεῖ καὶ μάλιστα συνιστᾷ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἠθικὴν τιμωρίαν τῶν τοιούτων ἀτάκτων πατριωτῶν διὰ τοῦ ἐξωκκλησιασμοῦ αὐτῶν μέχρι τῆς διορθώσεώς των. Ὥστε, ἀγαπητοὶ, παρακαλεῖτε (προτρέπετε) ἀλλήλους (ὁ εἰς τὸν ἄλλον, οἱ εὔτακτοι τοὺς ἀτάκτους) ἐν τοῖς λόγοις τούτοις (εἰς τὰς ἀναπτυχθείσας ἀνωτέρω διδασκαλίας καὶ συμβουλὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου). Εἴθε ὁ Κύριος ἡμῶν νὰ πλεονάσῃ καὶ νὰ περισσεύσῃ τὸν σεβασμόν σας εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὴν Πατρίδα. Ἀμήν!